

007

f. 8p

Tom. 74

1. 8p

2.

3.

4. 8p

5. 0

6. 8p

7. 8p

8.

9. 0

10. 2

11.

12. 12p

14.

15. 8p

16.

17.

61.

DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
TRANSLATIONE
IN VITAM AETERNAM
SINE TRANSITV PER
MORTEM,

RECEN^ATISSIMO SCRIPTORE ANGL^O

IO. ASGILL,

AD^ASERTA,

QVAM SVB PRAESIDIO

VIRI SUMME REVERENDI,

IO. GEORGII PRITII,

SS. THEOLOGIAE DOCTORIS ET PROFESSO-
RIS PVBLICI,

PRAECEPTORIS SVI ET HOSPITIS

OMNI HONORIS CVLTV

PROSEQVENDI,

CVM ERVDITIS INSTITVET PVBLICE

IN ILLVSTRI ANHALTINO, QVOD EST SERVESTAE,

CHRISTOPHORVS IO. VVILCKIVS,

BARBIA-SAXO,

AVCTOR ET RESPONDENS.

HABEBITVR CONFLICTVS

AD DIEM XXII. APRILIS A. O. R. clj Is ccl.

H. L. Q. C.

SERVESTAE, TYPIS BEZELIANIS.

REVERENDISSIMO AC SERE-
NISSIMO PRINCIPI AC
DOMINO,

DN. HENRICO,
DVCI SAXONIAE, IV-
LIACI, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGRIAE ET WESTPHALIAE,
LANDGRAVIO THVRINGIAE,
MARCHIONI MISNIAE, COMI-
TI PRINCIPI HENNEBERGICO,
COMITI MARCAE, RAVENS-
BERGAE ET BARBIAE, DYNA-
STAE RAVENSTEINII:

AC

CAPITVLI MAGDEBVRGENSIS
PRAEPOSITO,

DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,

primitias studiorum suorum

submitissime consecrat

AUCTOR.

REVERENDISSIME AC SERE-
NISSIME PRINCEPS,

DOMINE CLEMENTISSIME,

Respicias clementissime, obsecro, HENRICE, Dux
Serenissime, hominem, conspectum tuum illustris-
simum demississime subeuntem, & hoc leui ingenii
monumento animum in Tuam Serenitatem pietatis ple-
nissimum ostendere studentem; quanquam id facit au-
dacious, incredibili tua & prope diuina in subditos cle-
mentia prouocatus. Ista haec proinde dissertatio, quamuis
nulla sit elegantia neque eruditione perpolita; submis-
sissimi tamen subditi cultum, quo absens florentissimam
Principis memoriam tacite deueneratur; & certissi-
mum erga Te obsequii pignus impertire gestit Tuae Se-
renitati, Patriae Pater clementissime. Deterrebat me
quidem offerendi speciminis huius leuitas; quippe quod
tanto Principi ne utiquam dignum fore, eram persuasiss-
simus. Veruntamen non erat mihi dubium, quin hoc
qualecunque sit, magis ex animo, quo scriptum est, quam
ex aliquo scribendi artificio, ingenii dexteritate rerum-
que grauitate, ponderandum existimatur a sit Tua Se-
renitas. Nec, opinabar, licere mihi, patriae olim in seruien-

4. DEDICATIO.
*di causa, studiis istis toto pectore incumbenti, primum
meae industriae foetum alterius auspicio emittere in lu-
cem, qui post DEum immortalem ad Tuam Serenita-
tem, Celsissime Princeps, omnes meas actiones, omnes me-
os conatus, ad quos suscipiendos non vanae cuiusdam
gloriae stimulus, sed ardenti de patria bene merendi stu-
dio compellor, unice referendos duco diligentissimeque
expendo. Noli itaque, Serenissime Princeps, fidelissimi
subditi tenues respuere conatus; sed huic qualicunque
opellae augustam tuam faciem gratiosissime impertire.
Hoc si consequar, ut confido me consequuturum esse cer-
tissime, satis fructus meae in Tuam Serenitatem pieta-
tis me tulisse arbitrabor, qui tanta tua humanitate ac
clementia incensus, in litterarum meditatione multo
ardentius, quam factum est hucusque, versaturus sum
deinceps. Interim DEus Optimus Maximus Serenita-
tem Tuam, Clementissime patriae Pater, cum Serenis-
sima coniuge & Serenissimis utriusque sexus liberis in-
columem quam diutissime sospitet.*

Tuae Serenitatis

Subiectissimus

CHRISTOPHORVS IO. WILCKIVS.

ΣϞϞ.

Σὺν τῷ Θεῷ.

PRAEFATIO.

Quatumuis homo, Lector Beneuole, multas & eas quidem egregias habeat facultates, a diuino Numine ipsi ingenitas & concreatas; omnium tamen, quaecunque illae sint, si circa naturalia subsistimus, nobilissima praestantissimaque habetur ingenium & ratio. Elucet enim exinde non solum excellens quaedam diuinae mentis imago; quae contemplatione rerum, quas manu sua produxit pulcherrimas, maxime opere delectatur; sed homo quoque sanae rationis lumine praeditus & exornatus, quam maxime valet ad veritatis inuestigandae studium cogitationes suas conuertere; quo studio sane nihil est in rebus humanis pulchrius, nihil amabilius & nihil denique cum virtutis altitudine copulatius. Interim vero dictu difficile est ac incredibile, quantum ea sibi ipsi indulgeat, quantumque lusus saepe numero faciat; nimia agilitate, qua humana mens in rerum causis & indole eruendis agitari solet, nouas notiones quotidie in se excitando, & falsas opiniones, menti suae semel impressas expoliendo & defendendo. Iam olim viri, in verae sapientiae studium vehementer incensi, grauius conquesti sunt, nihil tam absurdum aut absolum esse, quod non philosophorum aliquis decernere audeat, Causas vero homines in er-

rorum huiusmodi viam inducentes, multifarias esse censemus. Fieri enim posse inter mortales credimus, ut eorum mentes per saepius rebus, veri speciem quandam prae se ferentibus, decipiantur; cum primis cum rationes eorū, quae ex alia parte sunt verissimae, non probe perceperint; neque ex aduerso in causas sanae rationi oppido repugnantes, altius inquirere sustinuerint. Et quoniam humanum ingenium ad clari & ampli nominis famam consequendam ardenti studio infinitaque cupiditate flagrare solet; nihil non facit & commiscitur, unde sempiternae gloriae sitis exstinguatur. Hinc sane fit, ut quamplurimi, gloriae stimulis admodum concitati, nouis sententiis & nunquam auditis opinionibus inanem hominum adplausum & vanae gloriae auram aucupentur; ita ut vix inueniatur, desinente alicubi Cicerone, qui, laboribus susceptis, non quasi mercedem rei gestae desideret gloriam. Nonnunquam autem ingenii imbecillitas, cui maxima hominum pars subiecta tenetur, ad errorem subministrat occasionem; cum mens iudicii acumine destituta, verum ab iis, quae falsa sunt, non recte discernere, nedum omnia ad viuum refecare valeat. Mirum vero est, quam blande homines a veritatis via semel deflecentes, interdum somnoiant. Ut enim nonnulli mortales, simul ac dormire incipiunt, suauissimos ludos imaginandi facultate concipiunt, miras animi species modo coniungentes, modo discernentes,

tes,

PRAEFATIO.

tes, modo confundentes; ita hoc hominum genus falsis
 principiis tanquam arcto quodam somno constricto-
 rum, ludicras & leuissimas opiniones toto animo non
 solum non verentur amplecti; sed etiam in totum terra-
 rum orbem spargere & disseminare gaudent. Nolumus
 iam multa in medium proferre exempla eorum, qui
 omni tempore hoc animi morbo misere laborarunt;
 cum illorum numerus & multitudo per exiguis harum
 paginarum finibus circumscribi neutiquam possit; de
 eo erimus saltem solliciti, quod nuper admodum in An-
 glia, fertilissima alioquin eruditorum tellure, gestum
 fuisse accepimus. In hoc regno vir quidam, doctus ali-
 as, edito ac peruulgato libello, in cuius fine *Io. Asgill* se
 nominat, argumento non profus futili atque inani pro-
 bare haudquaquam mediocri industria adnuitur; quod
*homo hinc secundum vitae aeternae pactum, quod ipsi
 cum DEO intercedat, ad beatorum sedes transferri
 possit, ut ne quidem ex naturae ordine mortem oppet.*
 Non ineptam operam suscepturos nos esse confidi-
 mus; si nouam hanc & a nemine, quantum nobis scire
 datur, adhuc propositam sententiam paulisper confide-
 rauerimus. Vt vero omnia procedant feliciter, Dei auxi-
 lium deuote imploramus; de Lectoris beneuolentia
 spem concipientes pariter optimam.

Sectio I.

QUAE AVCTORIS MENTEM SISTIT.

SYNOPSIS SECTIONIS PRIMAE.

I.

Exponendam ante omnia esse mentem Auctoris.

II. *Falsum esse, moriendum homini, si velit esse beatus; Christum promississe homini vitam aeternam.*

III. *Christi verba esse vera, aut Christum esse impostorem.*

IV. *Respondet obiectioni a consuetudine moriendi petita.*

V. *Obiectio nova aduersus responsionem Auctoris; consuetudinem facere aliquando ius.*

VI. *Concedit Auctor mortem habuisse in humanum genus possessionem.*

VII. *Adamus poterat sibi ius ad vitam facere perpetuum.*

IIIX. *Sententiam legis Gen. II, 17. causam mortis extitisse; & simul initium consuetudinis moriendi.*

IX. *Ab eo tempore uniuersam naturam interitum homini struere.*

X. *DEum hominibus promississe redemptionem.*

XI. *Articuli maledictionem continentis lex erat mortis, vniuersum mundum, immo ipsum Christum sub suo imperio tenentis; sub hoc vero statu totum ad hunc usque diem esse mundum; etiam Christum ipsum.*

XII. *Christum gaudere ratione natiuitatis suae duplici descensu naturali & legali; qui vltimus faciat, ut maledictio legis & mors ipsi incumberet.*

XIII. *Christi morte legem mortis esse abolitam.*

XIV. *Christum ad vitam aeternam proinde habere ius absolutum & a conditione purum.*

XV. *De pacto vitae aeternae a Christo cum Patre inito.*

XVI. *Auctoris de argumento suo confidentia.*

XVII. *Vnde tamen sit, quod mors sit adhuc hodie in mundo, quod per eam tamen possit homo peruenire ad vitam aeternam.*

XIIX. *Instituitur repetitio argumenti Auctoris primarii eius, quae robur omne breuibus ante oculos ponitur verbis.*

XI. §. I.

Exponendam ante omnia esse mentem Auctoris.

Ratio nostri propositi postulare videtur, ut mentem Auctoris, differendi nobis materiam praebentis, breuiter exponamus. Cum enim liber iste Anglicana lingua sit conscriptus, nec nobis in oris istis degentibus admodum frequens & cognitus; necessitatem mihi imponi intelligo, ut scriptoris peregrini peregrinam & nouissimam sententiam legentium oculis paulo copiosius sistam. Quamuis enim & ego linguae huius omnino expers sim & ignarus; subsidio tamen ad destinata persequenda mihi veniet versio, vernacula lingua a VENERANDO PRAESIDE concinnata; quam fortasse, si per negotia, quae eum distinent hoc tempore, ipsi licuerit, quamprimum in manus hominum exire patietur.

*II. Falsum esse, moriendum homini, si velit esse beatus;
Christum promississe homini vitam aeternam.*

Ab initio statim Auctor vulgatum illud & omnium sermone tritum inducit prouerbium:

Ante obitum felix nemo supremaque fata;

quod, cum poeticum sit inuentum, figmenti nomine insigniens, omni experientia posthabita, audacter reiicit; nec dictum illud antiquum: *mortem ianuam esse ad vitam*; saniori mente profert in medium, veritatem illius mentiendi probro destruere, quamuis frustra, studiose laborans. *Hoc enim mendacio, inquit, mortales huc usque ita fuisse circumuentos, ut nemo eorum mortem, crudelissimum humani generis hostem, a suis finibus repellere amplius conetur, spe ad coelestem & hac multis modis meliorem vitam consequendam flagrantissime erectus.* Cum tamen omnibus esse debeat quam notissimum, ad sempiternae vitae fructu neminem admitti, nisi illum, qui, siue a longo, siue a breui temporis intervallo sepulchro inclusus fuerit, denuo vitae restitutus, inque terram introductus, cum illo coelestium animorum coetu, bonis omni-

pag.

9.

B

bui

bus circumfluente, coniungatur. Et hanc esse illam vitam, quam diuinum Christi Numen nobis sit pollicitum; cum dixerit, *nos per illum esse victuros in aeternum, eis τὸν αἰῶνα*; qua certe pollicitatione, veluti magnete quodam, totum sibi conciliaffet mundum. Io. VI, 51, 58.

III. Christi verba esse vera, aut Christum esse impostorem.

Cum vero cetera verba & adserciones Christi abiis, qui doctrinae eius aeternae reputantur, verae habeantur ac infallibiles; quidni & haec, quae viri sancti ex ore eius, nullius mendacii conuincendi, excepta sacris monumentis inferuere? Et si verba ista mera sint verba, sine re ipsa, quam prae se ferunt, tum Christum fore impostorem paulo impudentius adserit. Interim se quoque minime negare, argumentum, quod a moriendi consuetudine desumptum, sententiae suae opponitur, vulgo maximam apud omnes vim habere; verum se accurate ipsis responsurum promittit in iis, quae mox sequuntur.

IV. Respondet obiectioni a consuetudine moriendi petita.

Consuetudinem ergo, ait, *nullam rationem habentem, argumentum esse stolidè delirantis.* Nec posse mortem aut vitam vnus hominis causam esse vitae aut mortis alterius hominis; nisi in vtrumque idem incidat casus. Sic Abrahamum senectute confectum vitam cum morte commutasse; prophetis multis mortem violentam contigisse; an propterea sequatur continuo, alterutro mortis genere & se occubiturum? Ita Abrahamum, insignem illum fidei heroem, non obiisse mortem, quod prophetae fato perfungi debuerint. Si itaque, ita pergit, moriendi ratio, prout in singulis morientibus sese exhibet, diuersa prorsus existat, nec mors vnus super alterum habeat effectum, cur ergo in me? Aut, quaeso, necessumne erat, vt Noachus pariter cum suis exstingueretur, cum ad perdendam tollendamque ex orbe terrae malitiam vniuersalis illa & famosa oriretur eluvies?

V. Obiectio noua aduersus responſionem Auctoris; conſuetudinem facere aliquando ius.

Moriendi ergo conſuetudinem argumenti loco ſtare non poſſe; aduerſus quam responſionem ſi excipere aliquis velit, neque in conſtituendis iuribus inter homines haberi inſuper conſuetudinem, vbi conſuetudo ab initio ſuam habuerit rationem; ipſe iam incumbere ſibi exiſtimat, vt oſtendat, quodnam tempus & quaeſnam ratio fuerit, vt illa moriendi conſuetudo inualeſceret; deinde, quod ratio illa ſuis limitibus fuerit incluſa. Quo facto, putat, vnumquemque ſuae ſententiae, tam validis argumentis probandae, vltro adplauſurum, nec quemquam conſuetudinem hanc, homini ad ſui interitum viam adperientem, tanquam ius contra vitam, diutius eſſe admiſſurum.

pag.
13.

VI. Concedit Auctor mortem habuiſſe in humanum genus poſſeſſionem.

Concedit itaque Auctor mortem poſſeſſionem quandam ſuper mundum, quouſque fines ſuos proferat, eſſe conſecutam. Regnauiſſe enim ab Adamo vſque ad Moſen in omnes homines ſine vſlo ſexus, aetatis, aut ordinis diſcrimine, nec fuiſſe quenquam dominio eius exemptum, niſi vnum *Enochum*, virum illum eximia in DEum pietate maxime conſpicuum. Alteram autem mortis dominii epocham, a Moſe in hodiernum vſque diem perdurantem, a ſolo *Elia* quondam fuiſſe interruptam, quem diuini Numinis clementia, a mortalium conſortio ſeiunctum, coeleſtium animarum coetui viuentem pariter adiunxiſſet. Admittit porro, hanc mortis in humanum genus poſſeſſionem fatis praegnans, non tamen ſufficiens eſſe, ad hypotheſeos ſuae veritatem deſtruendam argumentum. Vt vero eidem obuiam eat, illudque, cum ſit falſiſſimum, ex hominum animis penitus elidat atque euellat, monſtrare adgreditur, illam poſſeſſionem etiam limitatam eſſe, ac certo ſine circumſcriptam.

VII. *Adamus poterat sibi ius ad vitam facere perpetuum.*

pag. 14. Adamus, pergit, in eo statu positus erat, in quo aut sempiternae vitae suauitate perpetuo frui, aut, eandem petulanter spernens, mortem eligere poterat. Vitae enim propior ac morti exoptatissimam sane habebat occasionem, ut vsu arboris vitae ius aeternae vitae sibi faceret perpetuum. Vbi quidem existimat in neutra arbore neque vitae, neque mortis quandam fuisse vim aliquam physicam; sed cum DEUS ipsas duobus istis nominibus discrepantibus sanctificasset, etiam obligatum fuisse ipsum, ut earum characterem facto ipso praestaret, iniuncto vniuersae creaturae mandato, ut ita agerent, quemadmodum homo effectum huius verbi perferentia. Hic vero mirum fuisse, quod homo, aeternae beatissimaeque vitae destinatus, elegerit mortem; magis vero fuisse, quod idem, mortis potestati subiectus, priusquam ex paradisi finibus exturbaretur, pro tanta ad arborem vitae manu, pristinam felicitatem sibi non recuperauerit. Inde igitur euenisse, ut homo, sub maledictione arboris vitae constitutus, morti succubuerit. Gen. II, 17.

LIX. *Sententiam legis Gen: II, 17. causam mortis extitisse; & simul initium moriendi consuetudinis.*

pag. 16. Hanc itaque legis sententiam causam mortis hominis extitisse; neque minus consuetudinis initium esse ac originem, quod interire debuerit, ac fato suo succumbat. Nam licet lex ista soli Adamo fuerit tradita, antequam Eua, ex costa eius producta, ipsi a DEO adiungeretur; obligasse tamen una cum Adamo omnem creaturam, beneficio artificioque diuino extituram; Adamo omnes posteros repraesentante. Et sic Adamum hanc legem intellexisse & DEUM quoque eandem, postquam homo, hac lege neglecta, secus fecerat, sibi quoque ipsi ultimam cladem intulerat, clarissime exposuisse. Gen. III, 16. 17. 18. 19.

IX. Ab eo tempore vniuersam naturam interitum homini struere.

Quo facto DEUM vniuersae creaturae serio dedisse in mandatis, vt sese in homines, diuini praecepti pessimos transgressores, tota conuerteret, ad sententiam mortis in iis, nemine excluso, accurate exsequendam. Et ab hoc temporis puncto naturam, cum DEI mandato ac iussui statim satisfaceret, de perdendo homine satagere, eique interitum moliri.

X. DEUM hominibus promississe redemptionem.

Deinde autem DEUM, hominis perditum misertum, protoplastis in eo loco annunciaſſe redemptionem, vbi serpentem, cuius instinctu primi parentes a DEO defectione secesserant, maledictis execratus est & derestatus; & hac ratione *Christum*, vt ipse dicit, *vitam esse huius mundi*, mortis tenebris antea inuoluti, licet id ipsum homines ignorent. Io. VI. 33.

XI. Articuli maledictionem continentis lex erant mortis, vniuersum mundum, immo ipsum Christum sub suo imperio tenentis; sub hoc vero statu totum adhuc usque diem esse mundum; etiam Christum ipsum.

Interea articuli, quibus maledictio, ab omnium rerum Domino maioribus nostris incussa, continebantur, *lex erant mortis*, homini significatis, illū mortis laqueis implicatum esse, miserimeque circumuentum, neque posse tetra mortis tyrannide liberatum antiquae dignitatis & decoris ornamenta recuperare, atque ad immortalis vitae gloriam peruenire, nisi nefas illud, quo seipsum contaminasset, elueretur; Numinis religio violata sanctissimo quodam piaculo expiaretur; macula ex impietate & scelere concepta deleretur. Et hoc mortis dominio totum mundum huc vsque fuisse op-

pressum, ne Christo quidem, huic malo salubrem medicinam adhibituro, excepto; utpote, qui vnus sit ex posteris, qui ex communibus antecessoribus veluti alii homines descenderit.

XII. Christum gaudere ratione natiuitatis suae duplici descensu, naturali & legali; qui vltimus faciat, vt maledictio legis & mors ipsi incumbat.

Christum, ait porro, duplici gaudere descensu ratione ortus & natiuitatis suae; vnum fuisse naturalem, qui deducatur ex Maria, vera eius matre; alterum descensum proficisci a Iosepho, qui, coniugio cum virgine Maria contracto, parens eius supponebatur ac existimabatur. Interim in genealogia, a duobus euangelistis tradita, saltem descensus a Iosepho ordientis rationem fuisse habitam; naturali descensu a Maria deriuato tantisper insuper habito & seposito. Legem enim esse, vt omnis foeminae progenies, coniugio durante prognata, ad virum referatur; licet sit euentissimum, progeniem illam, ab alio quodam viro fuisse procreatam. A iure canonico legem hanc vltierius extendi, vt quae velit, vnumquemque partum, a quocunque patre factum, licet ante coniugium contractum fuerit editus, (nisi modo a pristino marito sit progenitus,) illum profiteri patrem, qui postmodum cum matre iniuit matrimonium. Quare & Christum, ait, secundum hanc legem suum ortum, materno descensu posthabito, numerare a Patre. Cum itaque euangelistae eiusmodi in Christo descensum voluissent describere, ex quo adpareret, maledictionem legis statim a natiuitate ipsi incubuisse, necessum fuisse, eiusmodi proponere descensum, in quo lex efficaciam suam exerere statim posset. Hinc nunc sequi, non fortuito factum fuisse, quod Christus a virgine desponsata fuerit prognatus;

par-

partim enim id factum fuisse, vt natura eius ab omni vitio humano pura esset & incontaminata; partim, vt maledictio per patrem legalem in ipsum deriuari posset. Atque hanc & non aliam esse causam, cur Christus mortem oppetiuerit; legem videlicet, cuius poenam in se sponte sua deriuauerat.

XIII. Christi morte legem mortis esse abolitam.

Postquam alia, quae ad rem ipsam, quam agit, non adeo multum conferunt; attulerat, vterius demonstrandum suscipit, hanc mortis legem abolitam esse penitus morte ipsius saluberrima, vt pote quae longam illam mortis possessionem, quae huc vsque in mundo, nullo mortalium obstante, viguisset, adeo extirpatam, extinctam funditusque euersam reliquisset; vt etiam ius contra hominis vitam non amplius constituere possit. Quemadmodum enim debitum simul ac fuerit repensum, debiti nomine post deinceps minime veniat; ita quoque legem, cui satis sit praestitum, legem esse desinere. Cum itaque lex ista toti humano generi lata, omnino mortem requisuisset, homini legi subiecto sustinendam; Christum, coeli vertice delapsum, in humana comparuisse natura, ad poenas, quas sponte nostra nobis contraxeramus, plene pro nobis luendas. Non potuisse vero eum hac lege obstringi, neque ad debitum exsoluendum se praeparare, si aliter sese habens, & alia ratione, in mundum prodiiisset. Et hanc, inquit, esse causam, cur Christi genealogia fundamentalis sempiternae vitae pars sit. Quod vero morte sua legi fuerit satisfactum, inde euenire, quod iustitiae legis satisfactionem ea ipsa praestiterit, antequam, quod extremum erat in executione, ipsum contingere posset, id quod tamen dignitati personae maxime adscribendum sit.

XIV. Christum ad vitam aeternam proinde habere ius absolutum & a conditione purum.

Cum itaque mortis potentia hac ratione a Christo deuicta esset.

esset ac depressa, sequi omnino, hanc legem mortis ablatam fuisse. Nam Christo victore existente, vim illius adeo fuisse debilitatam, vt omnia ea, quae in monumentis, leges has in se continentibus, relicta conspiciuntur, non plus valoris habeant, ac folia mere inania, & calamo scribentis nunquam contrita. Patere itaque, inquit, quod Christo, ad immortalis vitae gloriam obtinendam, absolutum nec vili conditioni in nexum ius competat; vsque adeo, vt nequaquam timendum sit, vlla ratione eam ipsum posse iterum perdere; nam durationem eius fore aeternam, cum persona, cui annexa sit vita, in omnia secula sit exitura.

XV. De pacto vitae aeternae a Christo cum Patre inito.

pag. 37. Et hoc esse illud argumentum, autumat, quo munitus doctrinam suam defendere, & sibi totique mundo vitam aeternam vindicare possit. Necessum enim fuisse, vt Christus, ad sumta humana natura, mortem obiret; & hoc pacto veritatem verborum DEI: *quocumque die comederis de arbore vetita, morieris*; cum amore suo erga homines, & suum amorem cum veritate sua conciliaret. Hinc factum fuisse, vt inter Patrem & Filium conuentio quaedam fuerit instituta, antequam Christus, coelo relicto, in mundum prodisset. Haec conuentio, vt *pag. 42.* adserit, *pactum vitae aeternae* vocatur. *Momentum*, in quo paciscendi actus fuerit institutus, aeternitati adscribi debere. *pag. 43.* *Partes* vero, quae inter se hoc pactum iniissent, Patrem esse & *seq.* Filium. *Articulum* a partibus istis compositum hoc continere, vt in pristinam libertatem vindicemus. *Obsignationem* fuisse factam ipsius Filii sanguine, pro peccatis nostris, quibus inquinati eramus, largissime effuso. *Testes*, quorum praesentia pactum illud robur accepisset, ex accidenti totum extitisse terrarum orbem, directe autem Christum ipsum, *to. XIIII, 18.* *Ceremonias* denique & ritus, in paciscendi actu adhibitas, non ali-

ter sese habere, quam homines in eiusmodi casibus adhibere consueverunt; ubi nempe unusquisque operam impendat, ut se rei, de qua agitur, faciat participem, acceptetque quae vi pacti promittantur. Vt cunque vero in *instrumento*, ut vulgo loquuntur, quod de hoc vitae aeternae pacto conditum sit, partium contrahentium nomina non legantur expressa; unumquemque tamen hominem ita describi, ut libertati eius sit relictum, partem se in hoc pacto constituere. Verba huius praescriptionis esse tum *positiva*, Io. VI, 54. *Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam.* Tum *negativa*, Io. VI, 53. *Nisi comederitis carnem Filii hominis, & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis ipsis.* In his verbis, existimat, respici sanguinem, non tantum ut sanguinem, sed & quatenus sigillum huius sit pacti. Hinc nostri officii esse, ut non solum ad aeternae vitae gloriam consequendam cupiditate flagremus; sed etiam, ut vires nostras eo conferamus, huius ut vitae, vi huius pacti, & per viam vitae IESU Christi compotes fiamus. Qui vero aliaratione hinc ad sublimiores sedes admitti cupiat, illum grande nefas & facinus commissurum esse credit, haec sacrae codicis verba eum in finem adducens: *qui non intrat per ostium in stabulum ovium, sed aliunde, ille fur est & latro.* Io. X. 1.

XVI. Auctoris de argumento suo confidentia.

Hoc modo pactum illud ab Auctore expositum intueri licet. Nunc omnes *diuinarum litterarum* prouocat scientissimos professores, ut negatum eant, si possint, quidpiam circa ea, quae a se mundo sint communicata; vrget *iuris peritos*, in legum explicatione excellenter versatos, orans, ut sibi ostendere non grauentur alterius iuris notitiam, atque hoc sese habet; denique vero ab omnibus *ratiocinandi praecepta tradentibus* efflagitat, ut robustioribus argumentis euincant, falsum esse illud, cuius summa sit & epitome: *Legem Adamo post lapsum latam,*

originalem causam esse mortis, eamque legem esse abolitam morte Christi, Saluatoris nostri indulgentissimi. Inde igitur sequi, legalem mortis potestatem penitus esse sublatam.

XVII. Vnde tamen sit, quod mors sit adhuc hodie in mundo? quod per eam tamen possit homo peruenire ad vitam aeternam.

*pag. 57. Quod autem mors adhuc in mundo permaneat, inde fieri, quod homo viae, ad beatorum sedes nos ducentis, prorsus sit incius; & mortem possessionem, quam in mundum sibi adfiscat, insolenterq; arroget, eo nomine tueri porro, quod nemo exitisset huc vsque, qui non eandem trepidanter timerit. Vnde iam eueniat, quod fides nostra de vita aeterna consequenda, fucata & foeda superstitionis labe valde inquinata sit. Addit deinde, si mors & resurrectio Christi nobis via esse debeat & transitus ad vitam aeternam, sequi illum, qui per has transierit, peruenire ad coelestis vitae gloriam, siue mortem oppetierit, siue viuens hinc auferatur. Interim tamen procul abs se esse ingenue confitetur, vt adserere velit, homines vita aeterna potiri non posse, qui moriendi consuetudini, inter homines semel introductae, se submittant, cum primis cum sacrarum litterarum monumenta ipsis etiam sempiternae vitae fruitionem attribuant *Io. XI. 25. Ego sum resurrectio & vita; qui credit in me, etsi moriatur, viuet: omnis vero, qui viuit, & credit in me, non morietur in aeternum.**

XIIX. Instituitur repetitio argumenti Auctoris primarii, eiusque robur omne breuibus ante oculos ponitur verbis.

pag. 77. Quamuis igitur mors, veluti amnis, ruptis aggeribus, totam inundauerit orbem, & terror eius proinde omnem carnem perculerit, haudquaquam tamen dubitat, adserptionem suam ab initio resumere. Statuit itaque, vt breues simus;

loq-

longum mortis dominium, quod in humanum genus hoc usque excersuisset, non amplius durare aduersus homines. Neque posse illius durationem, per multa secula persistentem, homini ad vitam praecludere aditum. Quapropter unicuique ea sit concessa facultas, ut ius sibi illud summo cum adfectu vindicet, idque si cum effectu fiat, interrupta mortis possessione, id ipsum denuo plenissime recuperare posse.

SECTIO II.

QVA IVDICIUM FERIVR DE AVCTORIS SENTENTIA.

SYNOPSIS SECTIONIS SECVNDAE.

I.

Sententiam Auctoris, si vera sit, forte omnibus futuram esse gratisissimam; in cuius tamen veritatem nunc sit inquirendum.

II. Lusus ingenii in rebus sacris non esse probandos.

III. Attendendum esse imprimis ad animi dispositiones, quae sunt in Auctore; num a cupiditate gloriae fortasse sit ad scribendum impulsus?

IV. Auctorem possidere multas animi dotes, praesertim pulchrum ingenium, acumen, & demonstrandi artificium.

V. Interim in propugnanda semel arrepta sententia esse pertinacissimum.

VI. Comiter tamen esse a nobis habendum.

VII. Non esse nostri operis omnia reuocare ad examen; multa enim nimis esse, & in multis ipsum sentire recte.

IIII. Omnibus sine exceptione hominibus esse moriendum, toties adferere sacram scripturam, cuius testimonia non possint tam facile elidi.

IX. Consideratur primum Auctoris argumentum; ubi pariter de fructu mortis Christi, de Christi promissionibus circa vitam aeternam, de pacto vitae aeternae.

X. Quid ergo mors sit intuitu fidelium?

XI. Sententiam Auctoris iniuriam esse in apostolos, martyres & omnes sanctos.

XII. Disputatur contra Auctorem ex Auctore ipso.

C 2 I.

Sententiam Auctoris, se vera sit, forte omnibus futuram esse gratisimam; in cuius tamen veritatem nunc sit inquirendum.

HAec, quae ex Auctoris libello dedimus excerpta, ad mentem illius rectius pleniusque percipiendā sufficient; plura quidem excerni possent, cum multa eaque egregia passim nobis occurrant, quae notatu sunt dignissima, & mereantur, ut paulo prolixius exhibeantur; verum, ne lectori ob nimiam prolixitatem simus incommodi, operam impendamus, ut, quae de sententia viri nobis videantur, breuibus nunc subiungamus. Rem ipsam, ab Auctore nobis communicatam, quod attinet, non dubium est, quin, si vera sint, quae sentit, maximam gratiam apud vniuersum mundum sit initurus. Ingenioso enim reperto, de quo vix crediderim, ut & ipse credit Auctor, vllum cogitasse hominum; timore, quo humanum genus nunquam maiori percuti solet, ut homines exsoluat, sollicitissime dat operam. Quam enim maxima mortalium pars, tanquam truculentum hostem, vltimam plagam sibi inferentem, tam valde & insigniter horret, & ad cuius vel solum nomen vehementer contremiscit, spernit ille intrepide, eiusque potestatem ponit veluti in minimis. Hunc certe nuncium omnibus fore gratissimum confidimus, praeter vnicam gratiosissimam gentem, medicos, qui, nisi homines timoris morte tenerentur, quid est, quod multum agerent? interim vero cum eadem nobis in iudicando concessa sit libertas, qua ille in libello suo conscribendo usus est, studebimus, ita auctoris mentem ad examen reuocare, ut omnibus, ista legentibus, innotescat, nos omnia veritatis studio, quod habendum est ante omnia, tribuere voluisse.

H. L. 18.

II. Lusus ingenii in rebus sacris non esse probandos.

Vbi quidem non dubitamus, multis Auctorem nostrum visurum esse voluisse ludere ingenio suo, quod a natura habet, satis felici; & vero confitemur libenter, eiusmodi ingenii lusus non prorsus esse contemnendos, quod iisdem mentes humanae frequenter excerceantur, & inde in alios plurimum tum iucunditatis tum utilitatis redundare possit; vti & multa huius generis vbique prostant eruditorum monumenta, quae lectoribus non minus insignem admirabilitatem faciunt, quam auctoribus suis famam conciliant. Verum multo maiorem venerationem sanctissimis Dei oraculis a nobis deberi, sumus persuasissimi, quam vt integrum nobis esse opinemur, ludos ingenii circa eadem instituere, & eiusmodi inuentis laudem parare sibi velle. Alia nobis obuersantur numero infinito, in quibus ingenii dexteritatem animique facultates, si ita libeat, experiri liceat & exhaurire. Procul autem sit ab omnibus, quibus venerabilis est religio & res sancta, sacrosanctae codicis auctoritatem conatibus eiusmodi profanioribus imprudenter laedere; nec committamus vnquam, vt horridioribus opinionibus, & ab omnium mente discrepantibus, nec ab vllis mortalium vnquam admittendis, diuinas impetamus veritates; vt quondam Adamum quoque Peyrerium eiusmodi aliquid fecisse meminimus, qui pro ingenii sui pruritu non veritus est hominibus persuadere, iam ante Adamum, quem sacrae litterae primum hominum aperte docent fuisse parentem, extitisse homines.

III. Attendendum esse imprimis ad animi dispositiones, quae sunt in Auctore; num a cupiditate gloriae fortasse sit ad scribendum impulsus?

Ceterum de eiusmodi hominum commentis, melius pronuntiari non posse arbitramur, quam si de animi constitutione, qua sae-

penumero homines ad aliquid fingendum impelluntur, certissimus & persuasi. Inveniuntur enim eiusmodi animi adfectus, qui homines non mediocriter stimulant, ut mira quaedam commiscantur; de quibus nunquam certe cogitassent, si animus his motibus liber, nec ab iisdem in transuersum raptus fuisset. Huc imprimis est referenda vanae gloriae cupiditas, qua concitatus homo antiqua, & diuturno usu iam familiaria, veluti recocta fastidit, & contra alia omnia adponere studet. Se ipsum enim, tenet persuasum, parum laudis esse consequitur, licet verissima in medium adducat & utilissima, nisi aliquid noui excogitet; nulli ergo parcat industria, ut ea hominum oculis exponat, quae a communi horum sensu recedunt quam maxime, & ad curiositatem excitandam adprime comparata sunt; si ergo & hoc simul contingit, ut res vsum aliquem praebere, & aliorum adfectus suaviter demulcere videantur, facile consequitur plerorumque adplausus. Equidem cum ista in animo hominis maximam partem lateant recondita, non ita aperte imputari possunt Auctori; praesertim si alia omnia non minus probabilibus praetextat suae adfectioni argumentis. Vtrum ergo eiusmodi quidpiam de nostro Auctore statuendum sit, nec ne? vnicuique expendendum relinquimus. Nobis tamen ab ista imbecillitate non prorsus ipse videtur esse immunis; cum alicubi se ipsum, veluti *portentum aut monstrum* aliquod hominum oculis exponat, quem alium in finem, nisi ut omnium excitet in se admirationem, mundi que adplausum mereatur ipse, veluti inauditae mirabilissimaeque rei primus auctor & iuuentor?

IV. Auctorem possidere multas animi dotes, praesertim pulchrum ingenium, acumen & demonstrandi artificium.

Utunque demum sit, quod Auctorem ad foetum hunc parientem.

pag.
96.

riendum compulerit; an lusum ingeniose agere; an vanae immortalitatis alicuius spei fructum frustra consecrari; an toti denique mundo hoc nouo mortem effugiendi artificio delectationem quandam creare voluerit; nolumus equidem adfirmare; licet, quod vltimo loco diximus, nec Auctor ipse videatur abnuere: eo vsque enim, ait, se sibi hoc nouo inuento blandiri, vt certissima spe fruatur, illos, qui ab aliis negotiis vacui, lectioni sui libelli horas aliquas impensuri sint, tam iucunde esse tempus traducturos, quam vnquam in vita rei alicui faciendae insuserint. Scire enim se, nihil pene nobis iucundum in vita humana esse atque acceptum, quod nouitatis nomine non veniat, & inde hanc, quam nemo vnquam proposuerit, sententiam omnibus fore, auguratur, gratissimam acceptissimamque. Siue denique gloriae studio addictus amplam famam animo captauerit; illud tamen nobis consistendum esse arbitramur, illum in sacris litteris virum esse versatissimum, ingenio pollere eximio, & iudicii acumen possidere praestantissimum: quod imprimis ex demonstrandi artificio, quod in libello conscribendo adhibuit, euidentissime elucet.

pag.
6,7,
99.

V. Interim in propugnanda semel arrepta sententia esse pertinacissimum.

Illud autem nouo auctoris dicere datur exemplo, quam pernicax sit plerorumque hominum genus in iis retinendis ac defendendis, quae semel tanquam vera ipsi arripere. Tanto enim amore nonnulli etiam eruditissimorum in suos feruntur foetus, vt prius vitam suam, quam amorem, quo illos tenerrime amplectuntur, deponere gaudeant; non absimiles in hoc matribus, quae, quamuis deformes & in compositis membris praeditos liberos eximie diligunt, maximoque & incorrupto profectum adfectu; dictu enim difficile est, quanto opere eorum mentes falsae opinioni, quam arripuerant, insistere soleant; &

quan-

pag. 10.

pag. 95.

quantopere laborent, vt videantur, de eius rei se veritate esse conuictos, ad quam expoliendam tot annos insumserant. Quanta vero confidentia illum credamus sententiam suam propugnaturum; qui adserere audeat, nisi, qua Christi mentem explicat, interpretatio sese recte habeat, eum esse impostorem? Ista sibi tam familiariter se reddidisse, vt si vel absque dolore transire, vt loqui frequenter amat, per mortem & resurrectionem posset, non vltra se aestimaturam esse hoc experimentum, vt ad vitam aeternam comparandam respicit, quam vt exinde euidenter cognoscat, nihil in ipso esse, quod attendi mereatur. Demum *se post haec omnia, ait, ipse fungatur fati, declarare se omnibus, mortem se oppetere, vt hominem nulli religioni aut fidei addictum.* Nec tamen concedere vult, insolenti aliqua temeritate aut mentis intemperie ductum se aliquid dixisse, cum nihil prorsus dixerit, quod non loquutus sit is ante eum, qui ipsum fecerit. Ceterum si fieri possit, vt aliquis nimia credulitate erga Deum sit affectus, nihil magis se desiderare, quam vt huius peccati reus aestimetur. Interim de reliquis nostrae religionis partibus nullum se fouere dubium, sed vnum saltem articulum se addere velle reliquis, sine quo reliquos non rite posset interpretari & intelligere.

VI. Comiter tamen esse a nobis habendum.

Qualiacunque nunc ista sint, quae adhuc protulimus in medium, permouent nos, vt censeamus, cum ipso humaniter esse agendum, vt cum viro eruditione conspicuo, ingenio amoeno pollente, & tandem argumentis probabilibus praecipuo & pugnante; licet per saepius adpareat, suauius somno esse correptus. Equidem mire aliquando scripturae dicta explicat, vt risum & indignationem vti plurimum provocet; vnde grauius videbatur esse reprehendus. Verum nostrum potius sit officium, erranti & a veritatis via impru-

den-

denter deflecenti comiter monstrare iter, in quod si ope
nostra reducere eum possemus, credimus, fore, vt de aliis
opinionēs suas largiturus sit veritati. Quapropter licet quam
plurima sint, quae in exiguo hoc opere mereantur virgularum
censoriam; tamen circa praecipua subsistere nos iubet exi-
guum, cui includimur, spatium. Si enim mirabili sententiae
fundamentum subduxerimus, cetera sua sponte corruent.

*VII. Non esse nostri operis omnia reuocare ad examen;
multa enim nimis esse, & in multis ipsum sentire recte.*

Quod si enim singulis insistere cupiamus, & temporis &
chartae spatium nobis prolixius esset suppeditandum, quam
nobis nunc ipsi indulgere constituimus. Nec silentio prae-
tereundem est, plurima ipsum allegasse, quae recte se habent,
& sunt verissima; potuisse Adamum, si voluisset, moriendi
necessitatem effugere, & perpetuae vitae usura frui, dum ipse
adsuerat, & nos habet consentientes, & eo ipse, quod nobis
est gratissimum, luculenter satis ostendit, ad causam mortis
ineuitabili Dei sententia eundem non fuisse alligatum: sic
sententiam diuinam *Gen. II, 17.* causam mortis humanae con-
tinere, cum scribit, cum Socinianorum & Arminianorum er-
rore nihil sibi esse commune declarat, qui nescio quam im-
perite primi hominis corpus mortale exitisse, si vel maxime
peccatis se non inquinasset, comminiscuntur; quem
errorem dextre profigant Viri eruditissimi; Io. CONRADVS
DANHAVERVS *Hodosph. Phoen. IV. pag. 359. & V. p. 437. 438.*
ADAMVS SCHERZERS *Colleg. Anti-Soc. Disp. XXIX. p. m. 278. 292.*
seq. Tam bene quoque sese habent, quae de Christo, sub ma-
ledictione legis existente, disserit; cum huius rei clarissima
habeamus scripturae testimonia *Gal. III, 13. IV, 4.* De genealo-
gia autem Christi, quae disputat, aliorum quoque sententia
est; sed non extra omnem dubitationem posita; quamuis
eandem discutere nimii nunc sit laboris; quem vero de precca-

riliceat eo magis, quoniam iam diu viri Celeberrimi multa in hoc negotio defudarunt; e quibus nominare suffecerit MARTINVM CHEMNITIVM in *Harm. Euang.* GERHARD. IO. VOSSIVM; HVG. GROTIUM, FRIDERICVM SPANHEMIVM; quae fere in compendium misit, ABRAHAM. CALOVIUS in *Bibliis illustrat. N. T. Tom. I. p. 555.*

IIX. Omnibus sine exceptione hominibus esse moriendum, toties adserere sacram scripturam, cuius testimonia non possint tam facile elidi.

Itaque ad rei caput nos conferemus. Negat ergo omnibus hominibus esse moriendum; praegnantissimam utique oportet adfuisse causam, cur ita sentiret, sacra scriptura ubique post lapsum tam grauiter inculcante moriendi necessitatem, nulla arte declinabilem. Hic vero non praeter rem esset, loca scripturae sacrae contra Auctorem in testimonium prolixius excitare; sed cum peruulgata illa sint, paucis possumus esse contenti. Modo igitur quid fiat communiter refertur *I. Sam. XIV, 14. Nam moriendo morimur, & sicut aquae effusae in terram [sumus,] quae non colliguntur.* Modo ut eo altius se res demittat in animum, ea de re instituitur interrogatio, quae cum adfirmantibus verbis constet, ex indole eiusmodi quaestionum, fortissimae negationi aequipollet; *Psal. LXXXIX, 49. Quis vir viuit & non videbit mortem? eripiet animam suam e manu inferni?* quasi dicatur, nemo est ex hominibus, qui viuat, & qui non moriatur; quique eripiat se, ne in statum mortis perueniat. Modo inter morientes fit distributio, ut, cum ipsa exhauriat vniuersum genus hominum, inde colligatur, hic nullum excipi. *Cob. II, 16. Non enim est memoria sapienti aequae ac stulto in aeternum, eo quod pridem, quoad dies venturos, omni obliuioni traditum (est). & quomodo moritur sapiens cum stulto?* Modo refertur hoc ad omnium notitiam; quae vero illa esse possit, si daretur vim mortis effugi-

fugiendi occasio *Cob. IX, 5.* *Vni enim scientes sunt, quod sint morituri; mortui autem non sciunt quicquam, nec amplius illis est moeror, quia obliuioni traditur memoria eorum.* Vt taceamus, quae prudenter subinde inculcat *Siracides, Cap. IX, 29. XIV, 17, 18. XXV, 37. seq.* *Luculenta autem cum primis duo sunt loca Pauli, quae non possumus non hic adponere, vt pensculatius aestimentur. Rom. V, 12. Per vnum hominem peccatum in mundum intrauit, & per peccatum mors, & sic in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* In quibus verbis non mortis tantum origo memoratur, quae attribuenda sit peccato; sed pariter, vt ista lues in vniuersum mortalium genus peruaserit, monstratur. Vti enim omnes peccarint in Adamo; ita & omnes peccato esse obnoxios. Omnium autem clarissime *Ebr. IX, 27. Positum est, ait, homini semel mori; post hoc autem iudicium.* Quo in loco manifestum est, praeter ea, in quibus postea nobis vsum praebere possunt, illud euidenter dici, ordinarie vtique homini constitutum esse, vt morte intercedente hinc transferatur ad iudicium.

Quae omnia, vt planiora reddamus plena interpretatione, expectandum a nobis, ad rem ipsam excutiendam pergentibus, nunc non erit.

IX. Consideratur primum Auctoris argumentum; ubi pariter de fructu mortis Christi, de Christi promissionibus circa vitam aeternam & de pacto vitae aeternae.

Nam tot mortalitatis inuitabilis argumenta cum haberet Auctor, fieri ne poterat, vt de re dubitaret, cum experientia praeterea tot annorum annueret, nisi haberet rationes ponderis grauisimas? illas igitur, vt expendamus opera haud superficialia, postulare a nobis Lectores, facile persuademur. In eo ergo libentissime ad stipulamur Auctori, legem illam, quae fuit Adamo ante lapsum irrogata, originem praebuisse morti, eius-

que extitisse causam; iam supra enim, quod hoc in capite dissentiat a Socinianis, & qui cum istis faciunt, laudauimus Auctorem: sed quam ille subsumtionem iam facit, meretur profecto, vt curatius expendatur. Id vero ante omnia animaduertimus, eundem fere in modum cum Auctore argumentari Socinianos, vt videatur ipse, quamuis in finem longe disparem, ab isto hominum genere rationem suam sumpsisse mutuo. Primum enim adfirmant ipsi, *hominem terrenum*, siue e terra formatum, *fuisse mortalem*; quae verba Socini sunt *Prael. cap. I. p. 1. seq.* id vero ex eo probat, quod cum Christus id, quod per peccatum & operam diaboli introierit in mundum, peccatum nempe peccatiq; poenas, sustulerit; mortalitatem tamen naturalem Christus nequaquam deleuerit. Deinde cum satisfactionem Christi pro nobis praestitam pernegent plane, hoc iterum vtuntur argumento, quod, si eiusmodi aliquid a Christo fuisset praestitum, necesse sit, vt morte Christi mors quoq; ab hominibus subeunda, debuerit a Christo esse sublata; quod cum non admittat experientia, non posse dici, Christum a poenis, quas eramus promeriti, nos liberauisse. At vero licet eadem vtrinque Auctor noster & Sociniani, vtantur ratione, quae tamen exinde concludunt, sunt diuersissima. Nam quod vltimo loco Sociniani tanquam absurdum inferunt; id vero Auctor noster adeo pro absurdo non agnoscit, vt id quoque ambabus manibus, tanquam verissimum conuenientissimumque, amplectatur. Sed vti cum Socinianis iam dudum egerunt alii; ita cum Auctore nostro nobis nunc est congregiendum propius. Hic vero legem ipsam *Gen. II, 17.* paulo intentius oportet intueri. Dixit ergo Deus ad Adamum; *quo die comedes de ea, (arbore scientiae boni & mali) moriendo morieris.* Vbi certe patet, mortem a Deo homini sermonis genere, insignem vehementiam habente, intentari. **Quod si enim mandato diuino morem non**

non gereret, certissime omnino eum esse moriturū, siue morti superuenienti fore obnoxium; vt proinde & mortalitas & mortis reatus per modum poenae ab homine contrahendus hoc loco intelligatur. vid. Glassius *Philol. Sacr. Gramm. Lib. III. Tract. III. Can. XXI. p. m. 581.* Quid autem per mortem illam significetur, nemo concisus expresserit, quam Augustinus *Lib. XIII. de Ciuit. Dei Cap. XII.* cuius verbaluber ad scribere; *Non tantum [intelligitur] primae mortis pars prior, vbi anima priuatur Deo, nec tantum posterior, vbi corpus priuatur anima, nec solum ipsa tota prima, vbi anima & a Deo & a corpore separata punitur; sed quicquid mortis est, vsque ad nouissimam, quae secunda dicitur, & qua est nulla posterior.* Quicquid proinde voce mortis venit minatur DEUS in poenam Adamo, legem suam violanti. Hic ergo in locum nostrum successit certe Christus, qui susceptus in se poenis, quae a nobis erant perferendae, nos ab iisdem plenissime liberauit; cum primis & a morte. *Hof. XIII, 14. Ebr. II, 9. II. Tim. I, 10.* Vbi tamen, quae Auctor ait de dominio mortis super Christum, merentur emendationem. Cum enim *Ebr. II, 14.* Christus dicatur *per mortem aboleuisse eum, qui virtutem habebat mortis, hoc est, diabolum,* quomodo sub mortis dominio ipse fuerit, videre non possumus. Haec enim omnino sunt repugnantia, vt aliquis in morte sit, & sub mortis dominio; & tamen per illam ipsam mortem dominium mortis destruat. Cui, quae Petrus dicit *Act. II, 24.* accurate succinunt, *Deum resuscitauisse Christum, & soluisse mortis dolores, quemadmodum non erat possibile teneri, neg. Iēi. 24,* seu, quae vocis est propria significatio, dominio constringi, ipsum ab illa. Quod vero *Rom. VI, 9,* mors dicitur *non ēti,* non amplius Christo dominatura; ex quo videtur, colligi posse, mortem aliquando Christo fuisse dominatam; id vt simplex negatio est accipienda, quam notionem particula ista saepe & alias habet *Io, XV, 15. Rom. XVII, 17. XI, 6. Gal. III, 18.* Igitur

tur, vt ad institutum redeamus, in eo consistit *fructus mortis Dominicae*, vt mors sit a piis, & in Christum Saluatorem omnem animi fiduciam figentibus, eeu poena, quae illorum peccatis erat infligenda, prorsus sublata atque abolita. Et hoc sensu accipiendae sunt suauissimae *promissiones de vita aeterna*, quibus Christus suos ad se pellexit & retinuit. Talia sunt, quae habentur *Io. V, 24. IIX, 51. XI, 25, 26.* Vt enim Christus dolores mortis, poenae rationem habentes, loco nostri gustauerat, *Ebr. II, 9.* ita promittere poterat credentibus, ipsos non esse mortem visuros in aeternum; quod futurum fuisset, nisi ipse occupasset locum illorum. Et quemadmodum morte sua mortem aeternam deuicerat; ita poterat ipse vitam credentibus polliceri aeternam. Atque in hoc putamus consistere *vitae aeternae patetum*, quod intercedente Christi merito, morte aeterna non sint perituri, qui credant in Christum; nam ita Christus ipse foedus hoc explicare nobis videtur *Io. III, 16.* *Adeo namque dilexit Deus mundum, vt Filium suum vnigenitum dederit, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Et *v. 36.* *Qui credit in Filium habet vitam aeternam; qui vero non credit Filio, non videbit vitam; sed ira Dei manet super illo.*

X. *Quid ergo mors sit intuitu fidelium?*

Quorsum ergo mors? & quare adhuc

Omnes vna manet nox,

Et calcanda semel via lethi?

Cur: *Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas*

Regumque turres, o beate Sexti?

Cur: *Vitae summa breuis spem nos vetat inchoare longam?*

Cur: *fugaces, Posthume, Posthume,*

Labantur anni; nec pietas moram

Rugis & instanti senectae

Asferat, indomitaeque morti?

Cur

Cur ergo

*Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor, neque harum, quas colis arborum
Te, praeter inuisas cupressos*

Vlla breuem dominum sequetur?

Non negamus mortem stipendium esse peccati, Rom. VI, 23. Neque negamus, si homo non peccasset, non fuisse quidpiam de morte audiendum; sed illud negamus, mortem nunc piorum atque credentium intuitu esse adhuc poenam. Namque hic tantum abest, vt eam dicamus poenae rationem habere, vt pro beneficio diuino sit habenda, vt pote quae sit a DEO ordinata, vt hominem in vitam aeternam, si animam respicias, statim transferat. Apoc. XIV, 13. Sap. III, 1, 2. Nec poenam statim esse, quod sine anima sit corpus, facile intelligit, qui primi hominis corpus a DEO de terra puluerem formatum, eiusque demum in narces animam vitarum inspiratam esse Gen. II, 7. nouerit. Hic vero summam liceat venerari DEI sapientiam, qui, cum alias omnia cedere iis iubeat in bonum, qui ipsum diligunt, Rom. IX, 28. ipsam quoque mortem, quae erat poena in peccatum constituta, mediũ ad salutem plenissime obtinendam esse voluerit. Res intelligetur porro, si modo, quod nec ipse Auctor abnuet, cogitauerimus, mortem non amplius piis a DEO, vt ab irato iudice, immitti; sed vt a patre, qui sit iam cum fidelibus reconciliatus, & vt eos possit summae gloriae reddere participes, ad contritum illos redigat dicatque: reuertimini filii hominis. Psalm: XC, 4. Id quod alioquin in more positum DEO est; nonne enim vel ipse Auctor confitebitur, absque peccato si fuisset, nihil fuisse calamitatum, quae afflixissent hominem? & tamen nunc etiam, postquam cum DEO iterum rediimus in gratiam, eoque vt beneuolentissimo patre fruimur, quibus nunc afflictionibus exercentur carissimi illius filii? illo tanta saepenumero iisdem immittente mala.

VT

vt eos inter atque pessimos mortalium, nullum intercedere discrimen, si externis inhaerere placeat, plerisque videatur *Ebr.* XII, 6. *Quem enim diligit Dominus, corrigit: castigat autem omnem filium, quem suscipit.* Et v. 8. *si vero sine castigatione estis, cuius omnes participes facti sunt, utique not hi estis; & non filii.* Videantur & quae regius Propheta eam in rem differit *Psal.* LXXIII, 1, 14. *Esse vero mortem ex institutione Dei medium, quod fideles ad aeternam gloriam ducat, Paulus apostolus non pios saltem docet, II, Cor. V, 4. 5. 6. 7. 8. 9.* *Nam etiam dum sumus in tentorio geminus grauari; quia non volumus exui, sed superindui, ut absorbeatur mortale a vita. Qui autem ordinauit nos ad hoc ipsum [vt moreremur] Deus (est,) qui etiam dedit nobis arrhabonem Spiritus. Confidentes igitur semper [sumus] & scientes, quod, dum habitamus in corpore, peregrinemur a Domino: Per fidem enim ambulamus, non per speciem. Confidimus tamen & probamus magis peregrinari e corpore, & habitare apud Dominum. Propterea etiam cupide studemus, vt, siue habitemus, siue peregrinemur, simus per accepti ipsi (Domino,) sed & ipse suo exemplo monstrat *Philip.* I, 21, vt qui *lucrum esse putabat mori.* Si *lucrum*; ergo credebat morte se transferri ad excellentiorem vitam & gaudia. Vnde addebat porro, v. 22, *Angor enim utrinque, cupiditatem habens, vt dissoluatur, & cum Christo sim, quod multis modis melius.* An ergo poena ob peccata hominibus irroganda, pios eum in statum potest transponere, vt ipsis sit melius quam nunc in vita, in qua fruatur Spiritus sancti atque aeternae vitae primitiis? Eleganter vero iterum Augustinus *Lib. XIII. de Civ. Dei. Cap. IV.* *Per ineffabilem Dei inquit, misericordiam & ipsa poena vitiorum transit in arma virtutis. Non quia mors bonum aliquod facta est, quae antea malum fuit; sed tantam Deus fidei praestitit gratiam, vt mors, quam vitae constat contrariam, instrumentum fieret, per quod transiret in vitam.* Videndus & hic est *Io. Hülsemannus Breu. Cap. XVI. §. XIII. pag.**

449: & SOHERZEVVS ista explicans p. 1134. 1135. Inde profecto est, quod mors piorum tam grata; & nihil quicquam molesti habentia nomina gerat; vocatur enim a Simeone, mortis candidato; *δοκίμος* Luc. II, 29. dicitur *ἐλευθερὸς τῆς ἀνάστροφῆς*; Ebr. XIII, 7. dicitur & *δοκίμος τῶν συνώματων* II. Petri. I, 14. & II. Cor. V, 1. *καθ' ἑαυτοῦ τῶν σκήπτων καὶ ἐπιπέδων δυνάμει*, quanti sequitur *οδοδοῦν ἐν βῆσι δυνάμει ἀχειροποιήτως*. Sic & Christi mors dicitur *ἐξ ἑαυτοῦ* & *ἀνάληψις*. videatur ABRAH. CALOVIVS Tom. XII. *System.* p. 12. Atqui, inquires, si Christus sustulit mortem aeternam penitus, & non tantum ut non amplius sit poena; hac eadem ratione & mors temporalis fuit auferenda; sed hic longe dispar est ratio, a morte enim aeterna in peccatore poenae ratio separari nequit; tum quod sit aeterna; tum quod non nisi ab irato iudice possit infligi, tum denique quod transitus ad vitam meliorem esse nequeat; quae secus se omnino habet in vita temporali.

XI. *Sententiam Auctoris iniuriam esse in apostolos, martyres & omnes sanctos.*

Id quoque adiciendum videtur, hanc Auctoris sententiam cum sanctissimorum patriarcharum, prophetarum, apostolorum, fideliumque martyrum & tanto numero sanctorum esse coniunctam iniuria. An enim, si fide in Christum Iesum transiri hinc potuit in vitam aeternam, ut morte non auelleretur a corpore anima; an inquā, potuerunt illi in fide heroes tantae rei esse ignari? & poteratne Auctor comparare sibi maiorem in isto negotio, quam illi, notitiam? quae tam turpis illa in viris diuinis fuisset vel negligentia, vel ignavia, morti se ad dissolutionem animae atque corporis sui praebere sponte, cum daretur imminere posse beatæ aeternitatis, vel absque ista molestia? Ad quae scripturae dicta ille potissimum prouocat, a Iohanne Apostolo sunt consignata. At ipse

vero beatissimus apostolus expleta demum mortalitate animam suam demum Deo reddidit. Intellexitne ipse parum quod scripsit? an quod intellexit, minus est secutus? Exierat quidem aliquando fama inter fideles: *discipulum illum non moriturum. Io. XX, 23.* quoniam videlicet Christus dixerat ad Petrum: *Si illum volo manere donec venio, quid ad te?* sed falsus ille erat sensus & falsa opinio; nec enim verbis istis significare Iesus voluerat, nullo mortis ipsum genere hinc esse abiturum; siue naturalis illa sit, siue violenta; sed cum conditione locutus erat; rem diuino consilio suaeque sapientiae referuans; & de aduentu suo ad discipulum speciali, quae fiat per mortem naturalem, qua moriturus ipse esset, erat sermocinatus. Videat ergo, quam temere verbis Christi: *qui adscendit aliunde, is est fur & latro. Io. X, 1.* sit abusus, Auctor, cum (supra Sectione I. §. XV, ad illos eadem applicaret, qui alia via, quam ipse vult, nempe per mortem, in aeternam vitam inuadere cupiant. Non putauerim, animas Deo amicissimas tanta in mortis confinio futuras fuisse constantia; si praeter fidem christianam nefario ausu vel superfluo aliquid ista in re tentassent. *Rom. IX, 33. Il. Tim. IV, 6, 7, 8, 18.*

XII. Disputatur contra Auctorem ex Auctore ipso.

pag. 17. Id restat adhuc, ut suis Auctorem laqueis irretiamus. Confiteatur ipse, quod post lapsum vniuersa creatura in Adamum omnemque hominem fuerit conuersa, noxam illi allatura; quod ita esse, iam constat inter omnes; cum, quicquid antea ad hominis delicias & utilitatem erat conditum, nunc mortem ipsi, ut legis diuinae, molitur. Atqui vero licet iam cum DEO simus reconciliati, non tamen cessant creaturae minus homini esse infestae, ut quae sanissima illi esse videntur, cedant demum in ipsius interitum. Deinde vtrunque Auctor miranda videatur praedixit esse fide, quae in nullum praeterea cadat hominem, qua mortem velit euitare; id tamen ad-

IN VITAM AETERNAM ABSQVE MORTE. 35
adseuerat hac conditione, nisi vitae suae vis inferatur. At-
qui vero, si morte Christi mors penitus est ablata, si fide ali-
quis in mortem & resurrectionem Christi nitatur, qua ipse
tantopere gloriatur; nec vi ipsi eripi poterit vita, vt nec ante
lapsum morti in corpus hominis patebat via. Sed credide-
rim, melius bonum virum refutaturum esse euentum,
qui vt ipse sit felix, sincere precamur.

S. D. G.

COROLLARIA.

1.

Mundum a DEO fuisse conditum, ex natura demonstrari po-
test.

2. Mundus exigua regitur sapientia.

3. An licitum sit alteri in casu necessitatis suum eripere?

EXIMIO IUVENI

CHRISTOPHORO IO. VVILCKIO,
AUDITORI SVO DILIGENTISSIMO,
FELICISSIMA QVAEQVE ADPRECATVR
IO. GEORGIVS PRITIVS,

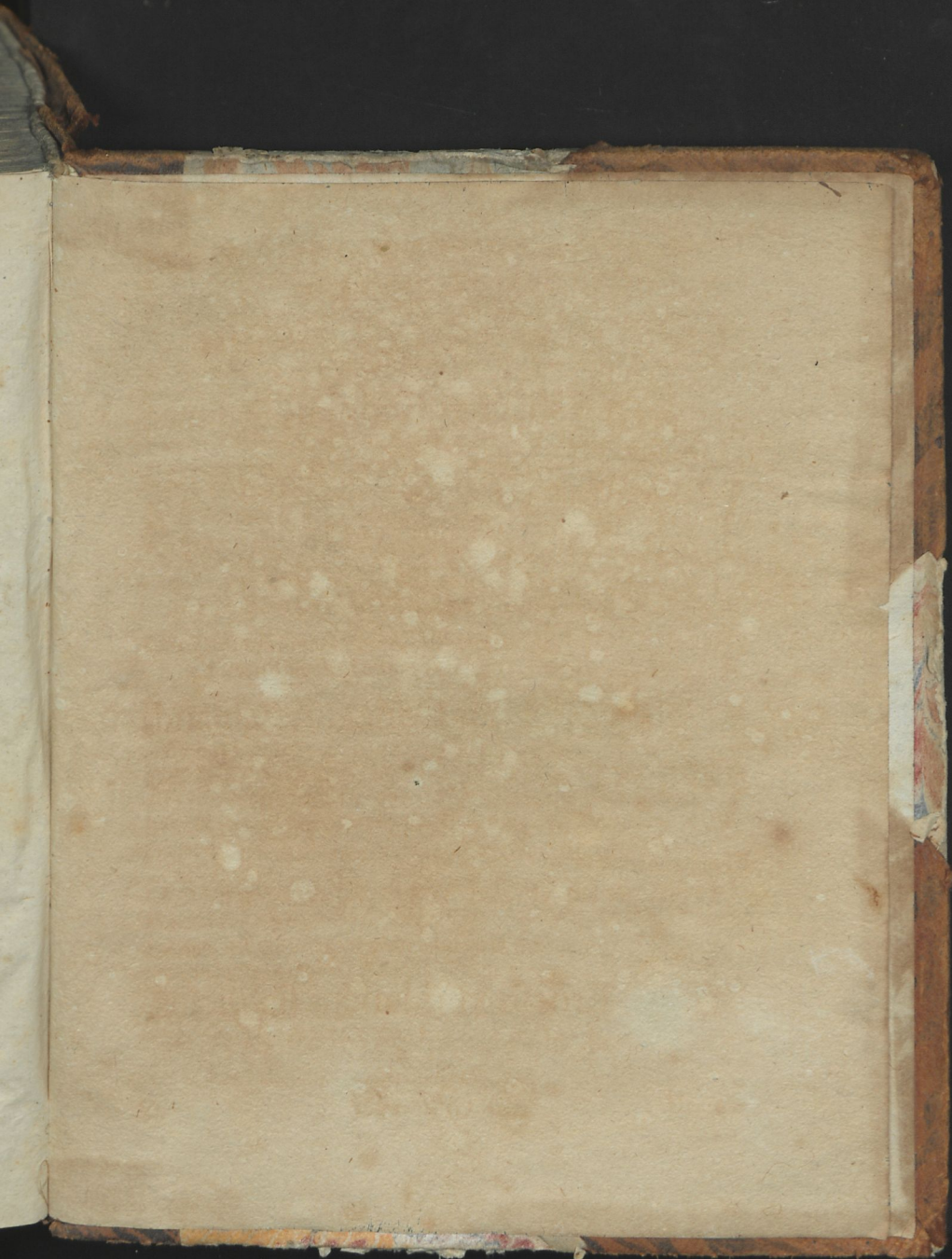
P R A E S E S.

*

TV quoque, Inuenum optime, commilitonum tuo-
rum, SCHOENLEBII atque PRÖCKII, exemplo inflam-
matus ad eruditum Te paras conflictum. Laudo
pulcherrimum animi propositum; nam & hac ratione,
quid profeceris in optimis studiis, declarabis publice, &
quaenam Tibi ad ulteriora capeffenda mens sedeat, spe-
cimine

cimine non vulgari explicabis. In argumentum incidisti, quod non nouitate saltem sua se commendabit; sed in quo etiam vires tuas abunde potuisti experiri. Vt vero paucissimos crediderim mortalium, in Auctoris, quem reuincendum Tibi sumisti, concessuros esse sententiam; ita de victoria, quin gratulandum Tibi sit, eo minus dubito. Et Tu quidem ita bonam causam egisti, ut ne quidem doctiorum Tibi de fore adplausum cupiam desperare. Quamuis enim iuuenilis hinc inde in verbis emicet luxuries; eam tamen existimo aetatem tuam adeo non dedecere, ut eam aliquo modo honestet. Argumenta Viri si potuerunt maxime rationibus vel pluribus, vel euidentioribus & maioris iudicii acie dissolui; facile tamen, qui haec intelligunt, iudicaturi sunt, Te dixisse, quod satis est. Ego vero Tibi eo animo adplaudo, quem ultra biennium, quo conuictu meo partim & hospitio usus es, Tibi imprimis velle, saepe potuisti perspicere; utque ex illo tempore indolem tuam ad sinceram pietatem ardentem procliuem, & ad recta studia indefesso labore contendentem, altissime inspexi; ita haudquaquam vereor omnium bonorum Te commendare fauori. Perge modo, Iuuenis mihi carissime, virtutisque praemia Tibi olim non esse defutura, me sponsore, Tibi redde persuasissimum. Vale! Scribam Seruestae die XII. Cal. Maii. A. O. R. cto Io ccl.

AB: 155 159

ULB Halle 3
002 673 711

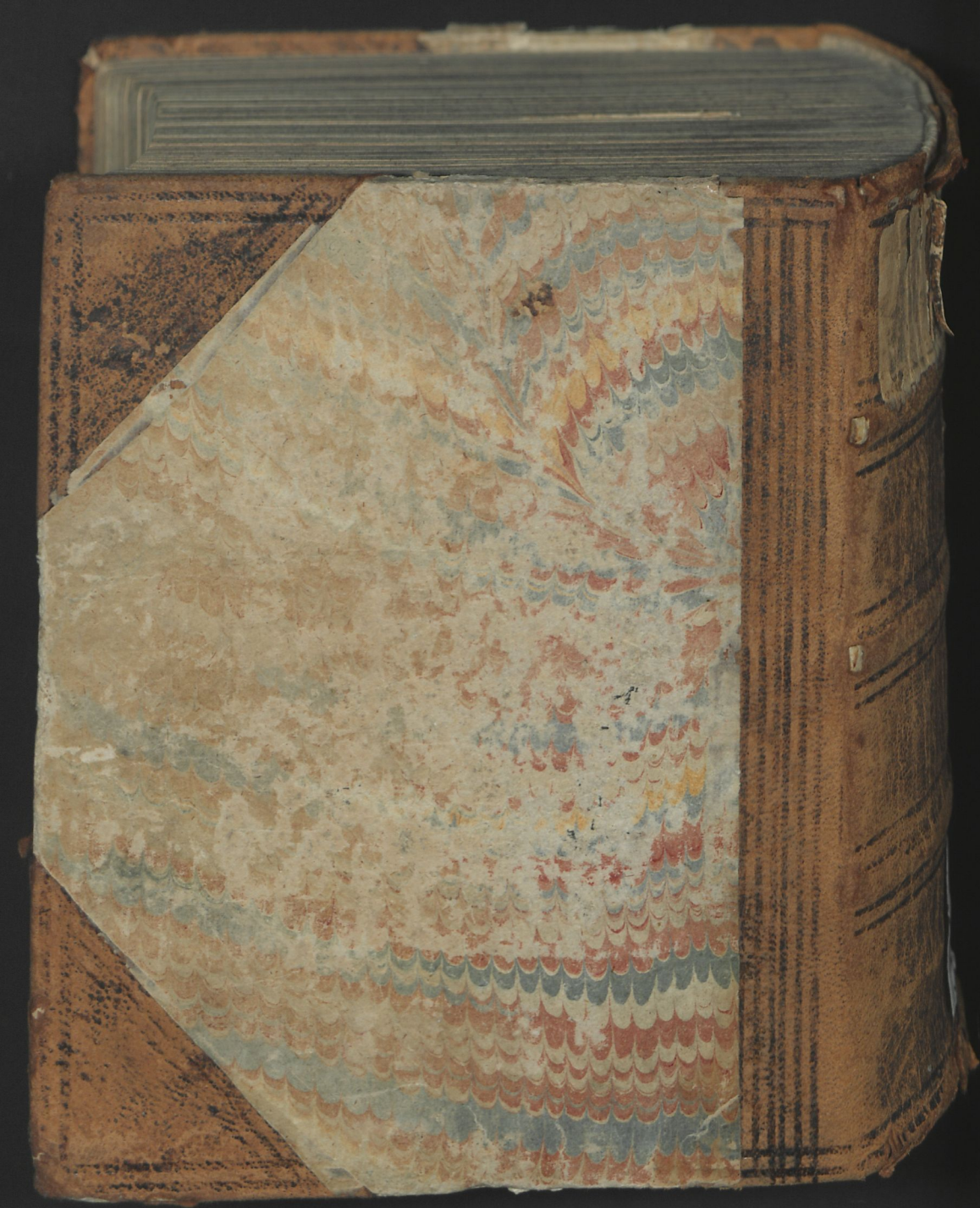

f

sb.

VD17

61.
DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
TRANSLATIONE
IN VITAM AETERNAM
SINE TRANSITV PER
MORTEM,

A
RECENTISSIMO SCRIPTORE ANGLORUM
IO. ASGILL,
ADSERVA,
QVAM SVB PRAESIDIO
VIRI SVMMÆ REVERENDI,
IO. GEORGII PRITII,
SS. THEOLOGIAE DOCTORIS ET PROFESSO-
RIS PVBLICI,
PRAECEPTORIS SVI ET HOSPITIS
OMNI HONORIS CVLTV
PROSEQVENDI,
CVM ERVDITIS INSTITVET PVBLICE
IN ILLVSTRI ANHALTINO, QVOD EST SERVESTAE,
CHRISTOPORVS IO. VVILCKIVS,
BARBIA-SAXO,
AVCTOR ET RESPONDENS,
HABEBITVR CONFLICTVS

AD DIEM XXII. APRILIS A. O. R. clb. Is. ccl.
H. L. Q. C.

SERVESTAE, TYPIS BEZELIANIS.